

УДК 656.224.072

П. О. ЯНОВСЬКИЙ^{1*}

^{1*} Каф. «Організація авіаційних перевезень», Національний Авіаційний Університет, пр. Комарова, 1, 03058, м. Київ, тел. (044)-406-77-44, (067)-403-15-76, ел. пошта niklu@ukr.net, ORCID 0000-0003-4430-5386

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ОБСЯГИ ТА СТРУКТУРУ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

В статті висвітлено загальну характеристику основних чинників, що впливають на обсяги та структуру пасажирських перевезень в сучасних умовах соціально-орієнтованої економіки. Точні дані щодо обсягів пасажирських перевезень на перспективу важливі для розробки стратегії розвитку транспорту. Розвивається та вдосконалюється пасажирський транспорт в тісному зв'язку із змінами суспільного виробництва й умовами життя людей. Чим вище рівень розвитку суспільства, тим більше і глибше проникає він у всі сфери діяльності людини.

Взаємини людей із транспортними структурами виникають підчас переміщення товарів, готової продукції і задоволення потреб населення в переміщенні. Вони належать до виробничих відносин і підпорядковані дії економічних законів, сутність яких відповідає цим відносинам. Часто інтереси різноманітних виробництв викликають потребу в переміщенні людей. Переміщення людей також виникають залежно від власних бажань і потреб.

Здійснюючі перевезення пасажирів, пасажирський транспорт позитивно впливає на роботу та розвиток усіх галузей економіки завдяки підвищенню економічної активності і якості суспільного виробництва, що залежить від безперервності і ритмічності транспортного обслуговування населення. За критерієм якості, зазвичай пасажирів здійснюють вибір транспорту. Різним видам транспорту характерна різна якість обслуговування пасажирів, яка залежить від ступеня розвитку інфраструктури та впровадження інноваційних технологій.

Одним із важливих показників рівня розвитку суспільства є постійне зростання обсягів перевезень, що суттєво залежить від економічного та політичного стану в державі. Для нашої держави з великою територією, багатомільйонним населенням, різноманітними природними умовами і рівнем економічного розвитку регіонів держави регулярні, термінові, дешеві та безпечні пасажирські перевезення мають особливо велике значення. Ця вимога сучасності в суспільстві підкреслює особливу актуальність проблеми вивчення чинників, що визначають обсяги та структуру пасажирських перевезень.

Економічні чинники розвитку держави, які залежать від загального стану економіки, рівня інфляції, валютного курсу гривні, стану податкової системи та ін., є визначальними в формуванні структури обсягів пасажирських перевезень. Визначені в статті чинники впливають на транспортну роботу з населенням комплексно, взаємодіючи один з одним, що необхідно враховувати при поточному та стратегічному плануванні функціонування і розвитку пасажирського транспорту.

Ключові слова: чинник, обсяги, структура, пасажирський транспорт, платоспроможність, якість обслуговування.

Постановка проблеми

Транспорт – важливий складник економіки держави. Він представляє собою *сполучну ланку* між виробниками і споживачами товарів і послуг, забезпечує обмін товарами і переміщення людей. Без нього неможливі ринок і ринкові відносини в суспільстві. Як об'єкт ринку транспорт продає свої послуги з переміщення вантажів і пасажирів. Недооцінка ролі транспорту завжди негативно впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Розвивається та вдосконалюється транспорт в тісному зв'язку з розвитком суспільного ви-

робництва й умовами життя людей. Чим вище рівень розвитку суспільства, тим більше і глибше проникає він у всі сфери діяльності людини. Процес виробництва і вся діяльність суспільства за будь-якого способу виробництва (планова або ринкова економіка) щоденно пов'язані з транспортом. Він є *обов'язковою умовою* усіх без винятку виробництв.

Вступ

Взаємини людей, які виникають під час переміщення товарів, готової продукції і задоволення потреб населення в переміщенні, належать до виробничих відносин і підпорядковані

дії економічних законів, сутність яких відповідає цим відносинам. Часто інтереси різноманітних виробництв викликають потребу в переміщенні людей. Переміщення людей також виникають залежно від власних бажань і потреб.

Здійснюючи перевезення пасажирів, транспорт позитивно впливає на роботу та розвиток усіх галузей економіки завдяки підвищенню *економічної активності* і якості суспільного виробництва, що залежить від безперервності і ритмічності транспортного обслуговування.

Якісне обслуговування пасажирів і прискорення їх доставки в пункти призначення впливає на їхній *настрій, стан здоров'я*, своєчасне здійснення ними власних потреб, а також – *на продуктивність праці*.

Аналіз досліджень і публікацій

Дослідженню особливостей управління перевезеннями та вирішенню проблем вдосконалення їх здійснення присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців – Кочнев Ф. П., Правдін М. В., Негрей В. Я., Пазойський Ю. О., Гудков В. А., Миротін Л. Б., Юдін В. А., Антошвілі М. Є., Вакуленко С. А., Аксьонов І. М., Іловайський М. Д., Кулаєв Ю. Ф., Сич Є. М., Гудкова В. П., Макаренко М. В., Мірошниченко О. Ф., Христофор О. В., Єфремов І. С., Нікітіна А. Н., Габа В. В., Мірінцева Х. В. та ін. [1-17].

Аналіз спеціальної літератури та практичного досвіду роботи транспорту показав, що на даний час недостатньо повно висвітлено і узагальнено чинники, що визначають обсяги та структуру пасажирських перевезень для більш якісного удосконалення системи транспортного обслуговування населення і економіки.

Мета статті

Полягає в уточненні і узагальненні складу найбільш важливих чинників, які впливають на функціонування пасажирського комплексу України в умовах формування соціально орієнтованої економіки.

Викладення основного матеріалу

Перевезення пасажирів здійснюються універсальними видами транспорту, а також міськими (автобуси, трамваї, тролейбуси, таксі, метрополітен). У пасажирських перевезеннях певний обсяг займає особистий транспорт громадян. До нових видів транспорту належать монорейковий транспорт, транспорт на магніт-

ній подушці, електромобілі, а також у майбутньому – космічний.

Місце того чи іншого виду транспорту в економіці й транспортній системі держави визначається його часткою у внутрішньому валовому продукті (ВВП), основних виробничих фондах, чисельності працівників, обсягах перевізної роботи та іншими показниками.

Якість і вартість транспортного обслуговування виробництва і населення в ринкових умовах визначають становище і ефективність роботи кожного виду транспорту на транспортному ринку в умовах конкуренції різних видів транспорту. За критерієм якості, зазвичай здійснюють вибір виду транспорту. Якість перевезень характеризує ступінь суспільної корисності продукції та послуг транспорту. Якісні показники роботи транспорту найбільш повно характеризують ефективність його роботи. Різним видам транспорту характерна різна якість обслуговування пасажирів. Кожний вид транспорту має свої особливості і загальні показники якості транспортного обслуговування населення.

Основні принципи роботи транспорту щодо підвищення якості транспортного обслуговування пасажирів [18]:

- робота з підвищення якості обслуговування пасажирів має проводитися постійно всіма працівниками транспортного комплексу;
- робота полягає не лише в здійсненні контролю за якістю перевезень, а має проводитися з удосконаленням тих елементів транспортного процесу, від яких залежить якість;
- виробники рухомого складу і транспортних технічних засобів мають розвивати партнерські відносини з транспортом у справі забезпечення якості перевезень;
- робота з поліпшення якості транспортних послуг має проводитися в усіх транспортних підрозділах і на всіх рівнях;
- за неякісні перевезення відповідальність мають нести всі працівники, причетні до таких перевезень.

Одним із важливих показників рівня розвитку суспільства є постійне зростання обсягів пасажирських перевезень. Для нашої держави з великою територією, багатомільйонним населенням, різноманітними природними умовами і рівнем економічного розвитку регіонів держави регулярні, термінові, дешеві та безпечні пасажирські перевезення мають особливо велике значення. Крім того, пасажирські перевезення представляють собою також один із важливих видів діяльності транспортного сектору держави.

Розвитку пасажирських перевезень в сучасних умовах сприяє економічне відродження країни, постійне впровадження ринкових відносин у всі сфери життєдіяльності суспільства, розвиток міжнародних економічних зв'язків, залучення в економічний і культурний оборот всіх районів держави. Створення нових суб'єктів економічної діяльності сьогодні і в перспективі супроводжується зростанням пасажирських перевезень та організацією регулярного пасажирського руху новими маршрутами. При цьому постійний розвиток пасажирських перевезень сприяє економічному розвитку України, зміцнює економічні та культурні зв'язки між районами в країні й із іншими державами. В поступальному розвитку суспільства значне місце належить приміським перевезенням, які забезпечують щоденну доставку робітників, службовців, бізнесменів й учнівської та студентської молоді до роботи і навчання, перевезення жителів приміських районів у великих транспортних вузлах.

Транспортна галузь сприяє розвитку і підвищенню рівня культури в суспільстві. Не можна обійтися без транспорту в проведенні наукових конференцій, семінарів, різноманітних фестивалів, спортивних змагань, різних зустрічей. Тобто в нас немає ніяких технічних і організаційних перешкод для того, щоб накопичені віками в деяких науково-культурних центрах скарби науки та культури були доступними всім людям, слугували інтересам суспільства, аби ними користувалося все населення. Інтеграція економіки України з європейськими і світовими економічними структурами вимагає подальшого розвитку й удосконалення міжнародних пасажирських перевезень. Вони виконують перевезення наших людей в інші держави, з діловими цілями, а також туристичними маршрутами. До нас або територією нашої держави в інші країни їдуть іноземці для задоволення свого попиту.

Розвиток пасажирського транспорту розширює можливості людей здійснювати поїздки в санаторії, на курорти, а також у туристичні зони і зони відпочинку. Щорічно транспорт перевозить сотні тисяч дітей у період зимових свят і в літній період на відпочинок.

Отже, пасажирські перевезення займають особливе місце в перевізній роботі транспорту, що зумовлено великим соціально-економічним значенням для нашого населення і гарантіями держави щодо свободи переміщення людей. Сучасна структура транспортного ринку складається

з перевезень пасажирів різними видами транспорту, які реалізують різні *види пасажирських перевезень (сполучень)*.

Кожному виду транспорту і пасажирських перевезень відповідає своя *ємність*, форма і рівень конкуренції. Часто певний стабільний контингент пасажирів з відповідною мотивацією поїздок користується одним видом транспорту. Крім того, стан пасажирських перевезень суттєво залежить від рівня політичного і економічного життя суспільства на конкретному етапі його розвитку.

Докладне вивчення результатів політичної та економічної діяльності в суспільстві свідчить про значну тривалість *трансформаційного періоду*, протягом якого здійснюється повний перехід від принципів командно-адміністративної (планової) економіки до ефективно дії ринкових законів у всіх сферах економічного життя суспільства. При цьому впродовж трансформаційного періоду в суспільстві криза протікала по-різному внаслідок різної дієвості й ефективності економічних і політичних відтворювальних процесів у різні роки.

Аналіз статистичних даних соціально-економічного розвитку транспортної галузі показує, що вона працює стабільно, забезпечуючи економіку держави й українське суспільство, регулярними та надійними транспортними послугами. Проводиться робота зі створення нових технологій для реалізації потенційних конкурентних переваг України у сфері пасажирських перевезень. Діяльність транспорту в нашій державі спрямована на забезпечення потреб населення у послугах транспорту, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності на ринку обслуговування людей підприємствами різних форм власності, розвитку і модернізації шляхів сполучення і міжнародних транспортних коридорів.

Протягом трансформаційного періоду виявилися стійкі тенденції розвитку різних видів пасажирського транспорту. На сьогодні найважливішою ланкою транспортного комплексу держави є залізничний і автомобільний транспорт. Їх питома вага в загальних обсягах перевезених всією транспортною галуззю пасажирів складає майже 60 %, а в пасажирообороті сягає 80 %. Вони *найбільш доступні* для нашого народу. Домінантне їхнє становище в Україні збережеться і в перспективі, що вимагає відповідної уваги державних органів управління всіх рівнів щодо їх модернізації та розвитку.

У загальних обсягах перевезень пасажирів у

державі домінує *внутрішньоміське сполучення* (більше 80 %). Для сучасних великих міст характерна забудова нових площ (створення так званих *спальних районів*), з'єднання старих житлових і промислових районів міст із приміськими й іншими населеними пунктами (селами, селищами, невеликими містами) та зонами відпочинку. Внаслідок цього утворюються *мегаполіси*, транспортну проблему яких слід розв'язувати через розширення мережі *громадського транспорту* з урахуванням місцевих особливостей і накопиченого вже досвіду та недоліків у функціонуванні міського пасажирського транспорту. У великих містах транспортний ринок має високу конкуренцію. Це автобусні, тролейбусні та трамвайні сполучення, метрополітен, залізничний транспорт, маршрутні таксі і власні автомобілі. У невеликих містах і населених пунктах транспортний ринок більш монополізований — це автобусний транспорт, маршрутні таксі та власні автомобілі громадян.

Приміські перевезення займають друге місце за масовістю (більше ніж 15 % в загальних обсягах) після внутрішньоміських. Це в основному залізничний, автомобільний, а також власний автотранспорт. Велике значення для вибору населенням виду транспорту має вартість поїздки, а також надійність і зручність розкладу. Для людей, які щодобово здійснюють поїздки на роботу і навчання найбільш зручний залізничний транспорт завдяки його великій провізній спроможності, надійності й регулярності руху. Крім того, він виконує велике соціальне завдання в перевезеннях міського населення на городи, дачі та до місць масового відпочинку, а також здійснює внутрішньоміські перевезення.

Міжміське сполучення в обсягах пасажирських перевезень становить невелику питому вагу — більше 3 %. Ці перевезення здійснюються на різні відстані в межах держави.

Отже, політичні, економічні та соціальні процеси, які протікають упродовж трансформаційного періоду, суттєво впливають на функціонування пасажирської транспортної системи. Тому вдосконалення організації пасажирських перевезень і обслуговування пасажирів — одне з пріоритетних завдань транспортної галузі. Його розв'язання має сприяти насамперед скороченню витрат і підвищенню доходів від пасажирських перевезень за рахунок більшого залучення пасажирів й упровадження нових технологій. Унаслідок постійного посилення міжтранс-

портної конкуренції необхідна реалізація заходів, пов'язаних із підвищенням якості і привабливості пасажирських перевезень. Такі заходи слід спрямовувати на підвищення культури обслуговування пасажирів на вокзалах, портах і в дорозі; збільшення обсягів сервісних послуг; удосконалення тарифної політики.

Розв'язання складних завдань удосконалення системи функціонування пасажирського комплексу держави в перспективі має здійснюватися на підставі даних більш реального прогнозу обсягів і структури пасажирських перевезень, які впливають на завантаження пасажирського транспорту. Ринок пасажирських перевезень зазнає впливу *різноманітних чинників*: макро- і мікроекономічних, зовнішніх і внутрішніх, регіональних і локальних, поточних, соціальних, культурних, демографічних, природних, науково-технічних, інформаційних і ряду інших чинників. Вивчення ступеня впливу кожної з названих груп чинників ускладнюється часто гострими суперечностями державних і регіональних інтересів.

Демографічна ситуація значно впливає на завантаження пасажирського комплексу. Вона являє собою зовнішній, об'єктивний і довготривалий чинник, який визначає обсяги пасажирських перевезень. Демографічна ситуація залежить від *народжуваності, старіння і смертності населення* держави, а також від рівня і напрямку *міграції* (в державу або із держави). Негативна сумарна дія названих чинників призвела до значного зменшення населення України з 52,1 млн. осіб у 1992 р. до 45,4 млн. осіб у 2014 р. Отже, майже за 22 роки населення нашої держави скоротилося на 6,7 млн. осіб (на 13 %). Звичайно, стан демографічної ситуації прямо відбився на обсягах перевезень пасажирського транспорту.

Економічні чинники залежать від загального стану економіки, рівня інфляції, валютного курсу гривні, стану податкової системи та ін. Усе це впливає на *матеріальний добробут* населення — одного із найважливіших чинників, що впливає на обсяги пасажирських перевезень. Він є визначальною умовою вибору людьми того чи іншого виду транспорту. Значний вплив на обсяги пасажирських перевезень має *платоспроможність* населення, яка залежить від рівня *грошових доходів* людей і цін на товари та послуги.

Платоспроможність населення можна оцінити величиною заробітної плати, змінами індексу цін виробників, рівня інфляції в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Середня заробітна плата, індекс цін виробників та інфляції в Україні у 2010-2015 роках

Роки	Середня заробітна плата, грн.	Індекс цін виробників, %	Індекс інфляції, %
2010	1982	118,8	109,1
2011	2370	114,1	104,6
2012	2548	100,4	99,8
2013	2957	101,7	100,5
2014	3192	131,8	124,9
2015	3383	133,2	140,1

Заробітна плата за останні роки, як видно із табл. 1, зростає, але її щорічний приріст невеликий – змінюється по роках від 178 до 409 грн на рік. Тому стін купівельної спроможності наших людей тривалий час не покращується, а навпаки через постійне зростання цін знижується. Зміни прогнозних значень середньої заробітної плати на найближчі роки можна описати наступною моделлю:

$$y = 812,1 \cdot \ln(x) + 1798.$$

Розрахунки значень заробітної плати за допомогою наведеної моделі свідчать, що темпи збільшення заробітної плати є досить малими і в результаті очікувати зростання купівельної спроможності не має підстав. Тому важливою причиною зниження купівельної спроможності населення нашої держави є постійне щорічне падіння доходів на душу населення за рахунок значного зростання цін виробників (табл. 1), а отже – цін на продукцію і послуги для людей в державі. Це пов'язано ще з високим рівнем інфляції (табл. 1) та зниженням курсу гривні. В останні роки спостерігається різке зростання індексу інфляції, що свідчить про нестабільність економіки в Україні.

Виходить із результатів проведеного аналізу важливих показників оцінки рівня життя населення України і прогнозних їх значень на перспективу слідує, що в останні роки спостерігається суттєве зменшення попиту на транспортні послуги, яке збережеться і в майбутньому і негативно вплине на обсяги пасажирських перевезень в нашій державі.

Тому залізничний транспорт набув в сучасних умовах особливої соціальної значимості для населення України, основна частина якого має дуже низькі доходи.

Соціокультурні чинники суттєво впливають на надання населенням відповідних переваг у сфері пасажирських перевезень. Престижність основних видів транспорту у представників

різних груп і верств населення залежить від обставин соціально-професійного і соціокультурного плану. Важливу роль для вибору того чи іншого виду транспорту відіграють звички, амбіції, що діють в основному на соціально-психологічному рівні.

Чинники безпеки поїздки відіграють важливу роль у виборі виду транспорту. Сучасна статистика свідчить, що, незважаючи на значні обсяги перевезень, залізничний транспорт є найбезпечнішим видом транспорту, внаслідок чого підвищується його конкурентоспроможність. Крім того, він найбільш економічно чистий, масовий вид транспорту. За результатами досліджень по місту Києву найбільш небезпечними є перевезення пасажирів маршрутками та метрополітемом.

Чинник конкуренції між видами транспорту має суттєве значення в формуванні ринку пасажирських транспортних послуг. Зазвичай пасажир обирає вид транспорту за такими ознаками: вартість проїзду, зручність розкладу руху, тривалість поїздки та її комфортність. Цим вимогам найбільшою мірою відповідає авіаційний транспорт. Значним конкурентом залізничному транспорту тепер виступає автомобільний транспорт. Він має переваги за рахунок більш розгалужених маршрутів слідування, зручного розкладу руху, задовільної тривалості і гарного комфорту. У відповідь на активність автомобільного транспорту залізничний транспорт провадить роботу щодо розвитку прискореного сполучення через розширення маршрутів руху прискорених пасажирських поїздів зі швидкістю 140 км/год та більше.

Стан рухомого складу, основних фондів теж є важливим чинником обмеження чи зростання обсягів перевезень пасажирів. Недостатній рівень якості транспортних послуг не може бути найвагомим чинником зменшення обсягів пасажирських перевезень. Особливо значне старіння основних фондів характерне для залізничного транспорту. Зі зменшенням обсягів перевезень протягом трансформаційного періоду коефіцієнт зношення виробничих фондів досяг 57 %, а локомотивів, пасажирських вагонів, електро- та дизельпоїздів – 70-80 % та більше [19]. Пасажирські перевезення на залізницях залишаються збитковими, що крім погіршення рівня якості послуг супроводжується швидким зношенням основних фондів. Неналежний рівень якості вагонів погіршують санітарно-технічні умови перебування в них людей, що також знижує попит на пасажирські перевезення і підвищує їх збитковість. Отже, для під-

вищення якості транспортних послуг залізницям необхідно мати сучасний рухомий склад з новою системою його обслуговування, експлуатації і ремонту.

Таким чином, *основні чинники, що визначають обсяги і структуру пасажирських перевезень*, такі: чисельність населення і тенденція його змін; рівень і темпи розвитку економіки у державі й в областях; зміни в регіональному розміщенні населення; зміни чисельності міського і сільського населення; підвищення матеріального (*грошові доходи*) і культурного рівня життя населення; розширення мережі санаторіїв, зон відпочинку, курортів; темпи розвитку різних видів транспорту; тарифна політика. Названі чинники, як правило, не діють самостійно, вони тісно взаємопов'язані. Приміром зростання чисельності населення часто створює добрі умови для покращення функціонування економіки. Регіональне розміщення населення прямо залежить від розвитку продуктивних сил у регіонах, а також від їх транспортного забезпечення, що впливає на обсяги пасажирських перевезень. Збільшення грошових доходів населення сприяє розвитку мережі закладів туризму та відпочинку, розширенню переліку різноманітних послуг і зміцненню фінансового стану транспорту.

Не завжди позитивні чинники приводять до зростання обсягів перевезень. Так, більша рівномірність регіонального розміщення населення, кадрового забезпечення підприємств і компаній, поліпшення постачання населення товарами і продуктами харчування, розширення мереж навчальних і культурно-побутових закладів спричинює скорочення обсягів перевезень. Крім того, в житті людей мають місце специфічні обставини, які також впливають на завантаження пасажирського транспорту. Це такі, як звички й уподобання до старих і недовіра до нових транспортних послуг; залежність самопочуття людини від виду транспорту; тривалість роботи окремих видів транспорту протягом року (річковий, морський); зміни метеорологічних умов та ін.

Важливе значення для розвитку видів транспорту має впровадження нових видів техніки і технології перевезень. Швидке їх упровадження на окремих видах транспорту прискорює їхній розвиток і збільшує обсяг перевізної роботи та сповільнює темпи його зростання на інших видах транспорту. Тому в умовах постійного зростання попиту на пасажирські перевезення і вимог щодо їх якості при плануванні стратегічного розвитку транспортного компле-

ксу держави необхідно враховувати досягнення науково-технічного прогресу. Відпрацьовуючи перспективну стратегію транспортної політики в державі, слід вивчати і враховувати сучасні тенденції в розвитку пасажирського транспорту інших держав. При цьому великого значення набуває розв'язання завдання удосконалення методики визначення тарифів, наближення їх розмірів до суспільно виправданого рівня із забезпеченням покращення економічних показників діяльності пасажирського транспорту.

Висновок

До основних чинників, які визначають транспортну рухомість, населення, належать такі:

- чисельність населення держави і тенденції її змін;
- рівень матеріального добробуту населення;
- розміщення виробництва, навчальних закладів по регіонах, областях і населених пунктах;
- розвиток санаторно-курортної мережі;
- рівень розвитку всіх видів пасажирського транспорту;
- рівень пасажирських тарифів;
- використання пільгових квитків;
- введення пільгових тарифів для певних категорій людей на всіх видах транспорту;
- розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва і розміщення його на території держави;
- розвиток міст, поселень, де населення часто користується транспортом;
- зміни співвідношення міського і сільського населення;
- розвиток мережі шляхів сполучення;
- удосконалення технічного складника пасажирського транспорту;
- підвищення якості пасажирських перевезень.

Названі чинники впливають на транспортну роботу комплексно, взаємодіючи один з одним. Наприклад, зростання добробуту людей сприяє розвитку і розширенню санаторно-курортної мережі, туризму. Збільшення населення в певних регіонах спонукає до розвитку в них транспортної мережі.

Подальший розвиток нашої економіки, підвищення матеріального і культурного рівня людей, розвиток транспортної мережі, особливо залізничного, автомобільного та повітряного транспорту, буде спричиняти суттєве збільшення обсягів транспортної роботи в державі у найближчі роки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Кочнев, Ф. П. Пассажи́рские перевозки на железнодорожном транспорте / Ф. П. Кочнев. – Москва : Транспорт, 1980. – 496 с.
2. Кочнев, Ф. П. Оптимальные параметры пригородных пассажирских перевозок / Ф. П. Кочнев. – Москва : Транспорт, 1975. – 304 с.
3. Пазойский, Ю. О. Оптимизация параметров системы освоения пригородных пассажиропотоков в условиях мегаполиса : автореф. дис. ... д-ра техн. наук : 05.22.08 / Юрий Ошарович Пазойскийю. – Москва : МИИТ, 2000. – 47 с.
4. Иловайский, Н. Д. Сервис на транспорте (железнодорожном) : учеб. для вузов / Н. Д. Иловайский. – Москва : Маршрут, 2003. – 590 с.
5. Аксенов, И. М. Основы маркетинга в сфере пассажирских перевозок / И. М. Аксенов. – Киев : КМУГА, 1999. – 185 с.
6. Аксенов, И. М. Организация пассажирских примесских перевозок : навч. посіб / И. М. Аксенов, П. О. Яновский. – Київ : КУЕТТ, 2002. – 67 с.
7. Аксенов, И. М. Створення економічного механізму управління пасажирським комплексом залізничного транспорту України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / Иван Михайлович Аксенов. – Київ : Ранковий світ, 2008. – 34 с.
8. Сич, Є. М. Пасажи́рський комплекс залізничного транспорту: розвиток і ефективність / Є. М. Сич, В. П. Гудкова. – Київ : Аспект-Поліграф, 2004. – 248 с.
9. Мирошниченко, О. Ф. Комплексная система маркетинговых исследований рынка пассажирских перевозок дальнего следования / О. Ф. Мирошниченко, В. А. Милевская, С. С. Пастухов // Экономика железных дорог. – 2008. – №3. – С.41-58.
10. Габа, В.В. Визначення розмірів руху приміських поїздів на ділянці методом цілочисельного програмування / В. В. Габа, Т. М. Грушевська // Залізничний транспорт України. – 2013. – №3/4. – С. 30-33.
11. Доля, В. К. Пасажи́рські перевезення / В. К. Доля. – Харків : Вид-во «Фор», 2011. – 507 с.
12. Христофор, О. В. Возможности і перспективи впровадження швидкісних двосистемних міжрегіональних поїздів з розподіленою тягою / О. В. Христофор, Т. С. Мельник // Залізничний транспорт України. – 2011. – № 3. – С. 53-57.
13. Макаренко, М. В. Проблеми і вектори розвитку перевезень пасажирів і вантажів залізничним транспортом України / М. В. Макаренко, І. М. Гойхман // Залізничний транспорт України. – 2011. – № 4. – С. 60-62.
14. Ефремов, И. С. Теория городских пассажирских перевозок : уч. пособие для вузов / И. С. Ефремов, В. М. Кобозев, В. А. Юдин. – Москва : Вист. школа. – 1980. – 535 с.
15. Никитина, А. Н. Доступность пассажирского транспорта для населения с точки зрения формирования тарифа / А. Н. Никитина. – Москва : Изд-во «Молодой ученый», 2012. – № 8. – С.134-136.
16. Цибулка, Я. Качество пассажирских перевозок в городах : Пер.с чеш / Я. Цибулка. – Москва : Транспорт, 1987. – 239 с.
17. Горбачов, П. Ф. Дослідження часу очікування пасажирів на зупиночних пунктах міського пасажирського транспорту / П. Ф. Горбачов, В. М. Чижик // Автомобильный транспорт : Сб. науч. трудов. – Харьков : ХНАДУ, 2012. – Вип. 30. – С. 134-138.
18. Макаренко, М. В. Основы управління економічними процесами на залізничному транспорті України : монографія / М. В. Макаренко. – Київ : КУЕТТ, 2003. – 478 с.
19. Федюшин, Ю. М. Реструктуризація, оновлення і розміщення виробничого апарату залізниць України / Ю. М. Федюшин, В. І. Букін, Ю. Є. Пашенко. – Київ : Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2001. – 406 с.

Стаття рекомендована до публікації к.т.н., доц. Коробійовою Р. Г. (Україна)

Надійшла до редколегії 18.10.2015.

Прийнята до друку 19.10.2015.

П. А. ЯНОВСКИЙ

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ФАКТОРОВ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИХ ОБЪЕМЫ И СТРУКТУРУ ПАССАЖИРСКИХ ПЕРЕВОЗОК

В статье освещена общая характеристика основных факторов, влияющих на объемы и структуру пассажирских перевозок в современных условиях социально-ориентированной экономики. Точные данные по объемам пассажирских перевозок на перспективу важны для разработки стратегии развития транспорта. Развивается и совершенствуется пассажирский транспорт в тесной связи с изменениями общественного производства и условиями жизни людей. Чем выше уровень развития общества, тем больше и глубже проникает транспорт во все сферы деятельности человека.

Взаимоотношения людей с транспортными структурами возникают во время перемещения товаров, готовой продукции и удовлетворения потребностей населения в перемещении. Они принадлежат к производственным отношениям и подчиняются действию экономических законов, сущность которых соответствует

этим отношениям. Часто интересы различных производств вызывают потребность в перемещении людей. Перемещение людей также возникает в зависимости от собственных желаний и потребностей.

Осуществляющий перевозки пассажиров, пассажирский транспорт положительно влияет на работу и развитие всех отраслей экономики благодаря повышению экономической активности и качества общественного производства, зависит от бесперебойности и ритмичности транспортного обслуживания населения. По критерию качества, обычно пассажиры делают выбор транспорта. Различным видам транспорта характерна различная качество обслуживания пассажиров, которое зависит от степени развития инфраструктуры и внедрения инновационных технологий.

Одним из важных показателей уровня развития общества является постоянный рост объемов перевозок, существенно зависит от экономического и политического положения в государстве. Для нашего государства с большой территорией, многомиллионным населением, разнообразными природными условиями и уровнем экономического развития регионов страны регулярные, срочные, дешевые и безопасные пассажирские перевозки имеют особенно большое значение. Это требование современности в обществе подчеркивает особую актуальность проблемы изучения факторов, определяющих объемы и структуру пассажирских перевозок.

Экономические факторы развития государства, которые зависят от общего состояния экономики, уровня инфляции, валютного курса гривны, состояния налоговой системы и др., являются определяющими в формировании структуры объемов пассажирских перевозок. Определенные в статье факторы влияют на транспортную работу с населением комплексно, взаимодействующие друг с другом, что необходимо учитывать при текущем и стратегическом планировании функционирования и развития пассажирского транспорта.

Ключевые слова: фактор, объемы, структура, пассажирский транспорт, платежеспособность, качество обслуживания.

P. YANOVSKYY

THE GENERAL DESCRIPTION OF THE KEY FACTORS THAT DETERMINE VOLUMES AND STRUCTURE OF PASSENGER TRAFFIC

The article discloses the general characteristics of the main factors that determine the volume and structure of transport in modern conditions of socially-oriented economy. Exact data on the volume of passenger traffic are important for the future development strategy for transport. Developing and improving passenger transport in close connection with the changes of social production and living conditions of people. The higher the level of development of society, the more deeply it penetrates into all spheres of human activity.

The relationship of people with transport structures occur during the movement of goods and finished products meeting the needs of population displacement. They belong to industrial relations and subordinate action of economic laws, which corresponds to the essence of this relationship. Often the interests of different industries is the need to move people. Moving people also arise depending on their wants and needs.

Carrying passengers, passenger transport positively affect the operation and development of all sectors of the economy by increasing economic activity and quality of social production, depending on the rhythm and continuity of transport services. In terms of quality, usually carry passengers choice of transport. Different modes of transport characterized by varying quality of passenger service, depending on the degree of infrastructure development and introduction of innovative technologies.

One of the important indicators of development of society is the constant increase in traffic, which greatly depends on the economic and political situation in the country. For our country with a large territory, multi-million population, a variety of natural conditions and level of economic development of the state regular, urgent, cheap and safe passenger transport is particularly important. This requirement in modern society emphasizes the special relevance of studying the factors that determine the volume and structure of passenger traffic.

Economic factors of the state, depending on the general state of the economy, inflation, exchange rate, state tax system etc, are crucial in determining the structure of the volume of passenger traffic. Defined in article factors affecting transport outreach complex, interacting with each other, which should be taken in consideration during the current operation and strategic planning and development of passenger transport.

Keywords: factor, volume, structure, passenger transportation, solvency, quality service.